

РОЗДІЛ 2

**ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ТА ТЕМПІВ
РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗАХІДНИХ
ОБЛАСТЕЙ УРСР: ПОВНОВАЖЕННЯ
ЦЕНТРАЛЬНИХ І МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ
НА ЗЛАМІ 60–70-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ**

У післявоєнний період ХХ ст. агропромисловий комплекс західних областей УРСР розвивався в межах планової командно-адміністративної системи господарювання. Її характерними ознаками були: панування суспільної, головно державної, власності над усіма економічними ресурсами; обмеження товарно-грошових відносин, вилучення з товарного обігу землі; «заглушення» економічної свободи виробника та встановлення над ним повного контролю держави; централізоване економічне планування як основа господарського механізму; централізований розподіл продуктів суспільного виробництва з метою задоволення потреб як суспільства загалом, так і його членів; підпорядкування інтересів окремих споживачів і виробників інтересам міністерств, виробничих об'єднань, держави тощо¹.

Зважаючи на зазначене, не дивно, що соціально-економічний сектор західноукраїнського регіону наприкінці 1960-х років потребував нових капіталовкладень, модернізації виробництва, перерозподілу трудових ресурсів, враховуючи неухильне зростання видатків держави на воєнно-промисловий комплекс в умовах «холодної війни», що наростала. Існувала необхідність збільшення повноваження місцевих державно-партійних органів влади у процесі планування промислового розвитку регіону, чого, однак, не відбулося.

У другій половині 1960-х – першій половині 1970-х років центральні державно-партійні органи влади обрали перевіреним

¹ Башнянин Г., Мартин О. Особливості руху і використання економічних ресурсів у командно-адміністративній системі. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2006/16_7/151_Baszniyanyn_16_7.pdf

десятиліттями метод управління – централізоване економічне планування як основу господарського механізму². Держплан УРСР підготував проект основних напрямів розвитку «народного господарства» Волинської, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької обл. на 1971–1975 рр. Загальний обсяг промислового виробництва регіону було заплановано збільшити на 74 % (загалом у республіці – на 46,9 %). Передбачалося, що випуск промислової продукції в Івано-Франківській обл. зросте на 50 %, Тернопільській – на 85 %, Волинській, Рівненській – на 80 %, Закарпатській – на 69 %, Львівській – на 65 %, Чернівецькій – на 62 %³.

У 1971–1975 рр. передбачалося збільшити потужності виробництва цементу на 600 тис. т, шиферу – на 180 млн плиток, м'якої покрівлі – на 125 млн м², стінових матеріалів – на 547 млн од., збірного залізобетону – на 554 тис. м². План передбачав зведення склозаводу із введенням у дію потужностей в обсязі 10 млн м², а також збільшення виробництва керамічних дренажних труб, вапнякового борошна, санітарно-технічних виробів та інших матеріалів за рахунок розширення і реконструкції наявних підприємств⁴.

Завдяки інтенсифікації сільськогосподарського виробництва валовий збір зерна в західноукраїнських областях упродовж 1971–1975 рр. передбачалося збільшити на 5,5–10,9 %, цукрових буряків – на 3,2–8,1 %, льону-довгунця – на 8–15,6 %, м'яса в живій вазі – на 16–42 %, яєць – на 11,6–41 %. Також панувалося сподівання оновлення овочевих баз, що в підсумку дало би змогу «поліпшити використання трудових ресурсів в сільській місцевості цих областей»⁵.

У постанові ЦК КПУ «Про дальший розвиток народного господарства західних областей УРСР» (1969)⁶ ішлося про необхідність погодитися з розробленим Держпланом УРСР проектом основних

² Детальніше див.: Малярчук О. Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 548 с.

³ Державний архів Львівської області (Держархів Львівської обл.). Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 20.

⁴ Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 6.

⁵ Там само. Арк. 7.

⁶ Кошарний І. Я. Рясні плоди дружби (Економічні і культурні перетворення у західних областях України за роки Радянської влади). Львів: Каменярь, 1974. С. 95.

напрямів розвитку народного господарства Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької обл. УРСР на 1971–1975 рр.⁷. Водночас вказано на необхідність Держплану УРСР при розробці плану розвитку «народного господарства» УРСР на 1971–1975 рр. врахувати зауваження відділів ЦК КПУ щодо розвитку західних областей республіки, а також обласних комітетів (обкомів) Компартії⁸.

Відповідно Волинський, Закарпатський, Івано-Франківський, Львівський, Рівненський, Тернопільський, Чернівецький обкоми партії і облвиконкоми (обласні виконавчі комітети) ознайомилися із запропонованими Держпланом УРСР напрямками розвитку промисловості та сільського господарства і «в основному погодилися з ними»⁹. Проте були й зауваження, які, на думку обласної партійної еліти, необхідно було би врахувати під час складання планів «п'ятирічки». Пропозиції місцевих обкомів полягали у зведенні додаткових заводів і фабрик, розширенні/реконструюванні великої кількості підприємств, що вже діяли, тощо¹⁰.

Бюро Волинського обкому КПУ і Виконком обласної ради в листі ЦК КПУ вважали, що пропозиції Держплану «в основному забезпечують дальший розвиток економіки і культури, створюють належні умови для кращого використання трудових ресурсів області»¹¹. Констатовано, що створення нових виробничих потужностей, передбачених у проекті, збільшувало кількість робітників на 35,2 тис. осіб (у 1,6 рази порівняно з 1968 р.). Партійна еліта області констатувала, що виконання проекту дасть можливість переформатувати структуру агропромислового виробництва та збільшити питому вагу промислового виробництва у валовому продукті¹². Так, якщо 1968 р. очікуване виробництво промислової продукції на душу населення становило 470 крб, то в 1975 р. цей показник мав становити 1 042 крб (у 2,2 рази більше). Споживання електроенергії в області збільшувалося від 628 кВт/г у 1968 р. до 1 700 кВт/г – у 1975 р. (у 2,7 рази). Товарообіг із розрахунку на душу населення повинен

⁷ Державний архів Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.). Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 4048. Арк. 103.

⁸ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 5.

⁹ Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 22.

¹⁰ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 8.

¹¹ Там само. Спр. 2723. Арк. 142.

¹² Там само.

був зрости за вказаний період від 370 крб до 632 крб (на 71 %) ¹³. Водночас Волинський обком КПУ підготував власні пропозиції до проекту, які мали допомогти «повніше використати продуктивні сили області». Партчиновники наполягали на будівництві нової вугільної шахти із проектною потужністю 600 тис. т на рік. Її спорудження диктувала необхідність працевлаштування 1 300 шахтарів шахти № 6 «Нововолинська», яким загрожувало безробіття, зважаючи на відсутність перспективних для розробки пластів вугілля ¹⁴.

Певні зауваження Бюро Волинського обкому КПУ стосувалися легкої промисловості. Так, Держплан УРСР на випуск продукції в натуральному виразі передбачав на 1975 р. виробництво шовкових тканин у кількості 69,41 млн м². Проте в області не було підприємств такого профілю і в переліку будівництва 1971–1975 рр. вони не значилися. З цих причин спеціально створена комісія пропонувала спорудити: прядильно-ткацьку фабрику з виробництва шовкових тканин потужністю 60 тис. веретен і 23,5 млн м. п. сурових шовкових тканин у рік у Ковелі; підприємство з виробництва шовкових тканин у Луцьку; прядильно-ткацьку фабрику з оздобувальним виробництвом потужністю 70 тис. веретен і 67 млн м. п. сурових шовкових тканин у рік у Луцьку ¹⁵.

Звернули уваги партчиновники й на дефіцит окремих будівельних матеріалів, зокрема цегли (її брак 1968 р. в області становив 70 млн шт.). «Якщо зберегти запроєктовані на 1971–1975 рр. темпи росту виробництва стінових матеріалів, передбачених Держпланом УРСР, то дефіцит їх в 1975 р. тільки при забезпеченні централізованих капіталовкладень, не враховуючи будівництва за рахунок інших джерел фінансування, досягне 96 млн штук», – відзначено в листі до ЦК КПУ. Беручи до уваги цей чинник, запропоновано передбачити у проєкті реконструкцію Кульчинського силікатного заводу з доведенням його потужності до 120 млн шт. цегли ¹⁶.

Закарпатський обком КПУ в документі «Зауваження до проєкту основних напрямів розвитку народного господарства Закарпатської області на 1971–1975 рр., розробленого Держпланом УРСР»

¹³ Там само. Арк. 30.

¹⁴ Кошарний І. Я. Рясні плоди дружби (Економічні і культурні перетворення у західних областях України за роки Радянської влади). Львів: Каменяр, 1974. С. 120.

¹⁵ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2723. Арк. 190.

¹⁶ Там само. Арк. 192.

вважав, що «накреслені обсяги і темпи зростання промислового, сільськогосподарського виробництва і капітального будівництва забезпечать, в цілому, дальший економічний розвиток області»¹⁷. Однак, на думку обласної партійної еліти, Держплан УРСР все ж таки допустив низку тактичних помилок під час складання проекту. Закарпатський обком КПУ пропонував: реконструювати Ужгородський завод залізобетонних виробів зі збільшенням потужності від 21,5 тис.³ до 35 тис.³ збірного залізобетону із введенням у дію 1971 р.; збудувати і ввести у дію 1972 р. завод із випуску цегли потужністю 100 млн шт.; спорудити і ввести в дію 1975 р. цех дренажних трубок у м. Мукачево потужністю 50 млн шт. на рік тощо¹⁸.

У 1971–1975 рр. вважалося необхідним передбачити 45 млн крб капіталовкладень на житлове будівництво, що пояснювалося «вкрай незадовільним станом житлового фонду, ростом міського населення, низькою забезпеченістю житловою площею»¹⁹. Наголошено, що в обласному центрі (Ужгороді) нараховувалося 7 050 будинків, із яких 4 600 – одноповерхових. Проводити в них ремонт для місцевої влади було «економічно не вигідно», через що кількість аварійних будинків збільшувалася з року в рік. Особливість регіону – значна кількість ромів (тільки в Ужгороді – 1 500 осіб), які проживали в непридатних до життя лачугах. Так, резюмували в обкомі КПУ, «для проведення першочергових робіт по благоустрою міста Ужгорода потрібно на 1971–1975 рр. 10 мільйонів карбованців»²⁰.

Також обком КПУ пропонував: перенести терміни початку будівництва бавовнопрядильної фабрики у смт Іршава з 1975 р. на 1974 р. і заводу низьковольтної апаратури – з 1974 р. на 1973 р.; внести у план будівництва завод побутової хімії у м. Ужгород на 1971 р.; збільшити в п'ятиріччі обсяг осушення земель гончарним дренажем на 5 000 га; зменшити обсяг випуску меблів на 1975 р. на 14 млн крб (не забезпечені приростом потужностей за рахунок виділених капіталовкладень); передбачити будівництво в 1971 р. політехнічного технікуму на 1 200 учнівських місць і профтехучилища для підготовки спеціалістів легкої промисловості²¹.

¹⁷ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2723. Арк. 196.

¹⁸ Там само. Арк. 198.

¹⁹ Там само. Арк. 198.

²⁰ Там само. Спр. 2721. Арк. 55.

²¹ Там само.

Держплан УРСР передбачав у 1971–1975 рр. збільшити випуск промислової продукції в Івано-Франківській обл. удвічі, зерна – на 7 %, м'яса – на 20 %²². Передбачалося збудувати шинний завод, завод азотних добрив, синтетичних мийних засобів, тонкого органічного синтезу, хімічного машинобудування, запасних частин до автомобілів, дві бавовнопрядильні фабрики тощо, що викликало схвальні відгуки місцевої партійної еліти²³.

Водночас Держплан УРСР передбачав розвідати в області в 1971 р. запаси калійних солей по промислових категоріях у кількості 400 млн т і на них розпочати будівництво нового калійного комбінату потужністю 1–1,2 млн т на рік із введенням першої черги до 1980 р. Місцева партійна еліта вважала необхідним збільшити обсяг розвідувальних бурових робіт на Івано-Франківщині до 15–20 тис. м на рік²⁴. Також, «враховуючи той факт, що основний приріст видобутку нафти і газу в області пов'язаний з введенням в розробку нових родовищ», запропоновано довести об'єм розвідувальних бурових робіт до 120 тис. м²⁵.

Івано-Франківський обком КПУ вказував на той факт, що виробничі потужності Івано-Франківського виробничого об'єднання «Укрголовм'ясо» не забезпечують переробки худоби, яку продають державі колгоспи, радгоспи і населення. Зокрема, 1967 р. за межі області було вивезено 8 500 т худоби в живій вазі, 1968 р. – 10 500 т²⁶. Для переробки м'яса (тварини, птиця) необхідно було мати виробничі потужності кількістю 75 т м'яса в добу. Натомість на кінець 1970 р. вони становили тільки 45 т. Відзначено, що Міністерство м'ясної і молочної промисловості УРСР у плані на 1971–1975 рр. передбачило будівництво в м. Калуш м'ясокомбінату, однак у проекті Держплану УРСР його не було²⁷.

Львівський обком КПУ висловив зауваження щодо обсягу центральних капіталовкладень в агропромисловий сектор області. Вважалося необхідним «для забезпечення передбаченого рівня виробництва» збільшити обсяги капіталовкладень і будівельно-монтажних робіт на 479 млн крб, зокрема на: машинобудування – 42,9; вугільну

²² Держархів Івано-Франківської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 4048. Арк. 103.

²³ Там само. Арк. 104.

²⁴ Там само. Арк. 107.

²⁵ Там само. Арк. 109.

²⁶ Там само. Арк. 110.

²⁷ Там само.

промисловість – 77; промисловість будівельних матеріалів – 30; будівельну індустрію – 19,4; транспорт – 50; сільське господарство – 50; житлове будівництво – 76,5; освіту – 40; культуру – 3,3²⁸.

Занепокоєння місцевих партійних чиновників спричиняли незначні кошти, які передбачали інвестувати в будівництво транспортної інфраструктури. Констатовано, що магістральні шляхи загальнореспубліканського значення Львів–Ужгород–Чоп і Львів–Мукачево–держкордон, зокрема їхні ділянки на перевалах Карпат не забезпечують належний пропуск вантажного й військового транспорту, через що виникла «гостра потреба в реконструкції згаданих шляхів в межах Львівської області»²⁹.

Львівський обком КПУ зазначав, що в області нараховується 517 тис. га заболочених і перезволожених земель, із яких необхідно осушити гончарним дренажем 300 тис. га. Партчиновники пропонували додатково внести до плану осушення на 1971–1975 рр. 261 тис. га, зокрема гончарним дренажем – 100 тис. га. Також констатовано, що в області майже третина сільськогосподарських угідь перебуває в заплавах гірських річок (їхня протяжність 931 км). Враховуючи це, під час весняних і літніх паводків наносяться щорічні збитки сільському господарству від 2 до 8 млн крб. Запропоновано передбачити на 1971–1975 рр. асигнування на регулювання потоків річок області в сумі 29,9 млн крб³⁰.

Рівненський обком КПУ зауважував, що на три галузі промисловості (харчову, легку, деревообробну) припадало близько 60 % усього промислового виробництва області. З цих міркувань місцева партійна еліта вважала доцільним розвивати інші галузі промисловості, про що ще 1968 р. інформував Держплан УРСР. «У цих пропозиціях передбачалося значне зменшення диспропорції між кількістю чоловіків і жінок, які були задіяні у промисловому виробництві, і покращення структури галузей промисловості області», – відзначали в обкомі КПУ³¹.

Місцеві державно-партійні органи влади намагалися переконали ЦК КПУ в необхідності зведення в області у 1971–1975 рр. низки підприємств машинобудування, електротехнічної промисловості та приладобудування. Зокрема, запропоновано звести в м. Рівне

²⁸ Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 8.

²⁹ Там само. Арк. 9.

³⁰ Там само. Арк. 12.

³¹ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 162.

4 заводи машинобудування із загальною кількістю працівників 13 000 осіб, а також 2 заводи електротехнічної промисловості та приладобудування із загальною кількістю працівників 4 000 осіб. «Доцільність будівництва цих підприємств ... підтверджується наявністю добре розвинутої мережі залізничних та шосейних доріг, будівельних матеріалів і необхідної кількості трудових ресурсів», – резюмували партчиновники³².

Тернопільський обком КПУ, «виходячи із балансових розрахунків», просив Дерплан УРСР переглянути власні пропозиції і прийняти зауваження, які стосувалися можливої чисельності міського населення. З метою «дальшого використання трудових ресурсів і більш повної зайнятості трудового населення»³³, місцева партійна еліта внесла пропозиції щодо додаткового будівництва в області в 1971–1975 рр.: філіалу заводу «Електроарматура» з потужністю 20 млн продукції в рік на м. Тернопіль; двох цехів із виробництва електротехнічної продукції з потужністю 45 млн продукції у смт Підволочиськ і 20 млн на рік у м. Тербовля; заводу сухого обезжиреного молока потужністю 2,5 т сухого молока і 6,5 т цільної молочної продукції у смт Підволочиську і Козовій кожен; консервного заводу облхарчпрому Міністерства харчової промисловості УРСР потужністю 5 млн на рік у смт Шумське; плодоовочевого заводу «Головконсерву» потужністю 20 млн на рік у смт Ланівці; хлібозаводу потужністю 40 т на добу у м. Тербовля й ін.³⁴.

Зважаючи на те, що «в області щороку збільшується обсяг капіталовкладень», Тернопільський обком КПУ констатував факт росту потреби у стінових матеріалах (тільки 1968 р. дефіцит становив 223 млн шт. цегли), через що пропонував у 1971–1974 рр. збільшити на 64 % капіталовкладення в галузь будівельних матеріалів. Водночас «з метою задоволення потреб населення житловою площею ..., соціально-культурними закладами» місцеві партчиновники просили переглянути вказані показники і погодити з розвитком промисловості області³⁵.

Власні міркування щодо планів ЦК КПУ в розвитку агропромислового комплексу висловили комуністи Чернівецької обл. Зокрема, місцевий обком КПУ зауважив, що в області функціює чимало

³² Там само.

³³ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2723. Арк. 203.

³⁴ Там само.

³⁵ Там само. Арк. 224.

підприємств легкої промисловості, де «приміняються в основному жіноча праця»³⁶. Водночас у поточній п'ятирічці розпочалося будівництво нових підприємств, де передбачалася праця здебільша жінок. Із цих причин місцева партійна еліта наполягала на скасуванні планів будівництва в Чернівцях у 1971–1975 рр. шовкового комбінату та комбінату костюмних тканин. «В районних центрах їх розмістити неможливо в зв'язку з тим, що чисельність населення в них невелика»³⁷, – відзначали партчиновники.

Місцевий обком КПУ пропонував підтримати Держплан УРСР у намірах побудувати в Чернівцях підшипниковий завод, «де можна було б працевлаштувати незайнятих у виробництві чоловіків»³⁸. Також акцентовано увагу на тому, що чимало підприємств у м. Чернівці розміщені у приміщеннях, які, з одного боку, «непридатні для організації технологічних процесів, з іншого – знаходяться в аварійному стані. З цих причин вважалося доцільним передбачити виділення необхідних коштів на реконструкцію шкіргалантерейної фабрики, заводу побутової хімії, головних уборів, текстильно-художніх виробів та металоштампувального заводу»³⁹.

Згідно з дорученням ЦК КПУ, Держплан УРСР підготував зауваження відповідно до пропозицій обкомів західноукраїнських областей. Зокрема, якщо місцеві партчиновники запропонували у Львівській обл. на 1975 р. збільшити розрахункову чисельність міського населення окремих міст, зокрема Львова на 50 тис., а в Тернопільській обл. – на 138,6 тис. осіб за рахунок механічного приросту, то Держплан УРСР вважав, що на стадії розробки основних напрямів розвитку «народного господарства» на 1971–1975 рр. «немає підстав вносити зміни в розрахункову чисельність населення»⁴⁰. Вказувалося, що Постановами ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР обмежено зростання населення міст, зокрема Львова⁴¹.

Щодо будівництва нових підприємств, Держплан пропонував вирішувати проблему поетапно. Так, у вугільній промисловості це питання мало би вирішуватися «відповідно до стану поливного балансу республіки на 1971–1975 рр. з урахуванням можливостей

³⁶ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 168.

³⁷ Там само. Арк. 222.

³⁸ Там само.

³⁹ Там само. Арк. 224.

⁴⁰ Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 10.

⁴¹ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 19–21.

підвищення в цьому балансі питомої ваги прогресивних видів палива»⁴². Пропозиція Львівського обкому КПУ щодо збільшення первинної обробки нафти в області також не знайшла підтримки в економістів. Констатовано, що потреба Львівської обл. у нафтопродуктах на 1975 р. становитиме до 2,3 млн т. Із цих причин «збільшувати обсяги первинної переробки нафти до 3,9 млн т недоцільно». Щобільше, відзначено, що Наддніпрянський і Дрогобицький нафтопереробні заводи забезпечували західноукраїнські області нафтопродуктами, а додаткової сировини для нарощування обсягів обробки в регіоні не було⁴³.

Внесена Львівським обкомом КПУ пропозиція щодо розширення Добротвірської ДРЕС не могла бути підтримана, оскільки будівельно-монтажна організація була переведена на спорудження Бурштинської ДРЕС⁴⁴. Обласні організації просили додатково розмістити в західноукраїнському регіоні 16 підприємств сфери машинобудування і металообробки. Застереження місцевих комуністів викликали позитивні відгуки Держплану, однак питання, на думку плановиків, потребувало «додаткового вивчення разом з союзними міністерствами і відомствами»⁴⁵.

Держплан УРСР визнав, що обсяг виробництва будівельних матеріалів і конструкцій у західноукраїнських областях не відповідав потребам будівництва: дефіцит тільки стінових матеріалів 1968 р. становив 375 млн од.⁴⁶ Постановою Ради Міністрів УРСР від 19 червня 1968 р. схвалено комплекс заходів щодо розвитку промисловості будівельних матеріалів у 1968–1970-х роках, однак проблема вирішена не була. Чимало запитань у місцевої партійної еліти викликав розвиток легкої і харчової промисловості, проте відчувався брак обґрунтованих техніко-економічних розрахунків, які унеможливили подальші розробки в цих сферах⁴⁷.

Держплан УРСР був проти будівництва в Рівненській обл. ще одного цукрового заводу. Передбачалося, що виробничі потужності наявних у 1975 р. становитимуть 121,5 тис. ц переробки буряків у добу, а заготівля цукрових буряків – 13,8 млн ц. Така кількість

⁴² Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 12.

⁴³ Там само.

⁴⁴ Там само. Арк. 45.

⁴⁵ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2723. Арк. 203.

⁴⁶ Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 13. Спр. 31. Арк. 56.

⁴⁷ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2723. Арк. 12.

буряків могла бути перероблена за 122 доби, що значно менше середньої тривалості виробництва по республіці⁴⁸.

Незважаючи на обґрунтовані пропозиції обкомів західноукраїнських областей щодо збільшення обсягу капіталовкладень в економіку західноукраїнських областей (1971–1975), Держплан УРСР вважав недоцільним збільшувати їх фінансування від 6 млрд до 7,3 млрд крб, оскільки «при цьому зростання капіталовкладень в порівнянні з поточною п'ятирічкою буде більшим у два рази і є не реальним»⁴⁹. Водночас запропоновано врахувати «по можливості окремі додаткові пропозиції», особливо ті, що стосувалися розвитку підприємств будівельних матеріалів⁵⁰.

Відділи ЦК КПУ також розглянули основні напрями подальшого розвитку господарства західних областей України на 1971–1975 рр. та додаткові пропозиції обкомів західноукраїнських областей і вважали, що «з наміченими Держпланом УРСР завданнями по збільшенню промислового та сільськогосподарського виробництва і обсягами капітального будівництва в цих областях в основному можна погодитися»⁵¹. Відтак було запропоновано передбачити спорудження комплексів культурного обслуговування населення – палаців культури, кінотеатрів тощо. «Необхідно звернути увагу на підняття рівня матеріально-технічної бази кінообслуговування сільського населення західних областей»⁵², – зауважували у ЦК КПУ. Додам, що матеріали відділів ЦК КПУ були надіслані членам Політбюро ЦК КПУ в березня 1969 р. Перший секретар Петро Шелест «одобрив пророблену відділами роботу і погодився з пропозиціями Держплану УРСР»⁵³. Все ж, як показали реалії, відсутність достатньої кількості виробничих потужностей, низька трудова дисципліна, недоліки довготермінового планування не дали змоги повноцінно реалізувати плани державно-партійних органів влади.

Отже, наприкінці 1960-х – у першій половині 1970-х років ЦК КПУ мала масштабні плани щодо розбудови агропромислового комплексу західноукраїнських областей на ґрунті нарощування промислового виробництва, освоєння цілинних земель та урбанізації.

⁴⁸ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 2721. Арк. 24.

⁴⁹ Там само.

⁵⁰ Там само. Арк. 9.

⁵¹ Там само.

⁵² Там само.

⁵³ Там само. Арк. 17.

Визначальною в цьому контексті стала Постанова ЦК КП України «Про дальший розвиток народного господарства західних областей УРСР» (1969), у якій було запропоновано погодитися з розробленим Держпланом УРСР проектом основних напрямів розвитку народного господарства Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької обл. УРСР на 1971–1975 рр. Загалом схвалюючи перспективний план центральних державно-партійних органів влади, місцева партійна еліта висловила власні зауваження, які стосувалися обсягів капіталовкладень, доцільності модернізації окремих підприємств, розподілу трудових ресурсів тощо. Пропозиції обкомів КПУ західноукраїнських областей ґрунтувалися на об'єктивній оцінці соціально-економічного потенціалу кожної з областей, проте переважно залишалися без належної уваги ЦК КПУ та Держплану УРСР. Зазначена тенденція, яка спостерігалася й надалі, призвела до численних «негативних наслідків» в агропромисловому секторі регіону, поглибила протиріччя між місцевими та центральними державно-партійними органами влади, сприяла уповільненню темпів виробництва, пришвидшила зміни в соціальній структурі населення.

Світлана Лук'яненко